

Секція: Бухгалтерський облік, аналіз і аудит: національні особливості та світові тенденції

Костишин Н.С., к.е.н., доцент

Яковець Т.А., к.е.н., ст.викладач

Чортківський навчально-науковий інститут
підприємництва і бізнесу, ТНЕУ,
м.Чортків, Україна

ЕКОЛОГІЧНІ ВИТРАТИ, ЇХ ОБЛІК ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Конкурентоспроможним сьогодні є те підприємство, керівники якого дбають не тільки про збільшення прибутків, а й зосереджують свою увагу на поліпшення ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Для підприємств аграрної сфери одним із вагомих факторів конкурентного виробництва є екологічна безпека. Досягнути її можна лише в результаті взаємодії самого підприємства із навколишнім природним середовищем.

На перший погляд, діяльність аграріїв безумовно є екологічно збалансованою, оскільки їх доходи прямо залежать від безпечного, якісного стану природи – чистоти повітря, води, землі. Та нажаль, у Тернопільській області, саме підприємства сільського господарства, лісництва і рибальства займають друге місце серед підприємств інших видів діяльності щодо викидів забруднених речовин у атмосферне повітря, тобто у 2015 році ними викинено 2680,6 т. речовин, що становить 16,9% (рис.1) [1, с.397].

Вважаємо, що аграріям області першочергово необхідно змінити вектор своєї діяльності у сторону збереження природного середовища,

зокрема слід виконувати певні заходи та роботи, які забезпечать баланс інтересів людей, підприємств та довкілля.

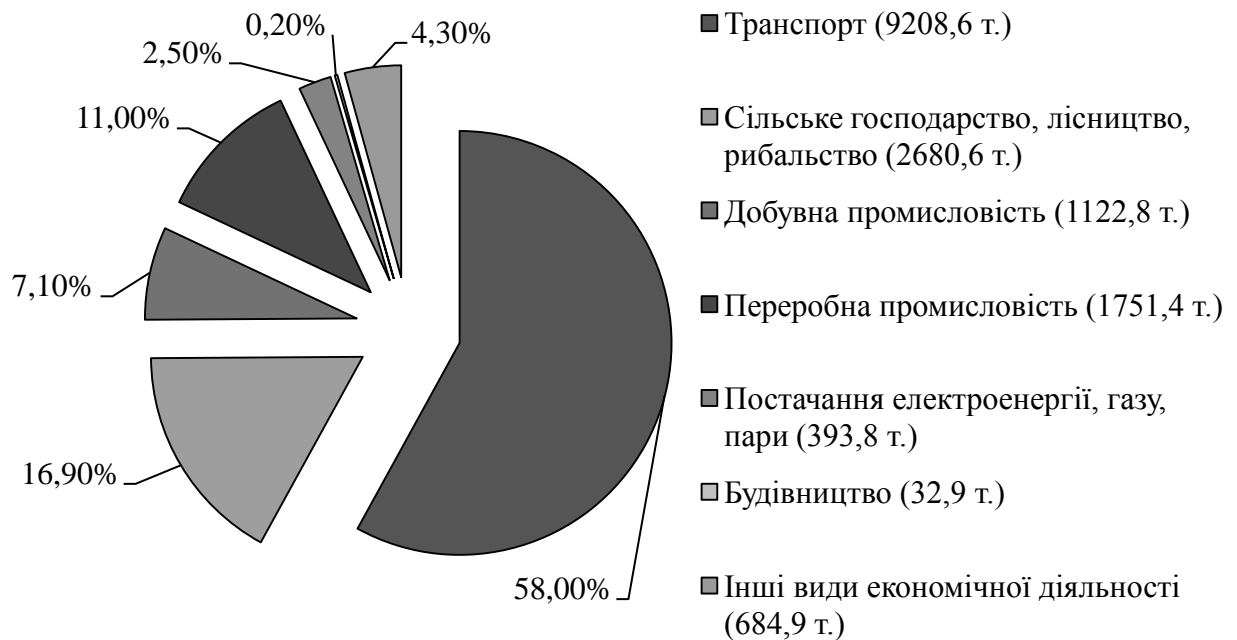

Рис. 1. Викиди забруднених речовин в атмосферне повітря підприємствами Тернопільської області у 2015 році

Отже, керівникам доцільно проявити зацікавленість у веденні екологічної політики, добровільного впровадження системи екологічного управління. Це допоможе розвивати підприємства сільського господарства у площині коефективності – зниження дії підприємства на навколишнє природне середовище при одночасному зростанні прибутковості. Реалізувати такі дії можна за допомогою отримання точної інформації про природоохоронні витрати, заощадження, доходи, яка є результатом ведення екологічного обліку. Як зазначає Л. М. Пелиньо, екологічний облік на підприємстві – це система виявлення, вимірювання, реєстрації, нагромадження, узагальнення, зберігання, оброблення та підготовки релевантної інформації про діяльність підприємства в галузі природокористування з метою передачі її внутрішнім і зовнішнім

користувача для прийняття оптимальних рішень [2]. А виділення екологічних витрат із загальної суми виробничих витрат допоможе сформуванню справедливої собівартості конкурентних продуктів та, як результат, встановити їх справедливу ціну.

Сьогодні немає єдиної методики виокремлення та відображення в обліку й звітності екологічних витрат. Існує й чимало різних тлумачень щодо самого поняття. Зокрема В. А. Дерій, підтримуючи думку В. Лень та О. Колівешко, виділяє і пояснює наступні поняття «екологічні витрати», «екологічні втрати» та «екологічні збитки» [3, с.195]. На їх думку під екологічними витратами доречно розуміти сукупність витрат за користування надрами та іншими природними ресурсами, плату за видобування корисних копалин, екологічний податок та витрати на природоохоронні заходи. Законодавчо в Україні визначено лише «витрат на охорону навколишнього природного середовища» Інструкцією щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-екологічні витрати. До цього поняття у п. 1.4. документу відносять всі види витрат, спрямовані на запобігання, скорочення чи ліквідацію забруднення, інших видів шкідливого впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, при наданні послуг чи використанні продукції, а також на збереження біорізноманіття та середовища існування [4].

Для відображення екологічних витрат в обліку аграрного підприємства їх слід чітко розподілити на певні групи. В науковій літературі та законодавчих документах спостерігаємо поділ витрат на дві групи, враховуючи види діяльності підприємства – поточні (операційні) та капітальні (інвестиційні) [4, 5, 6]. Однак І. В. Замула та М. М. Шигун пропонують поділяти витрати ще й за характером впливу на навколишнє природне середовище на експлуатаційні, які пов'язані із забезпеченням

процесу виробництва природними ресурсами, та природоохоронні, що пов'язані із заходами щодо охорони довкілля від забруднення [6, с.339].

На нашу думку, окрім визначених класифікаційних груп, аграріям слід виокремлювати:

– прямі екологічні витрати, які становлять частину собівартості продукції, зокрема: витрати сировини; витрати на утримання основних засобів природоохоронного призначення; витрати, які понесені для покращення якості продукції через удосконалення технології виробництва;

– непрямі екологічні витрати: витрати на оплату праці працівникам, які займаються екологічною діяльністю, витрати на охорону праці, податки, збори та платежі, що пов'язані з використанням ресурсів та забрудненням довкілля.

При цьому в робочому плані рахунків для накопичення екологічних витрат передбачити належні аналітичні рахунки, які будуть відкриті до синтетичного рахунку 23 «Виробництво» та відповідних рахунків 9-го класу. Ряд авторів пропонують для обліку екологічних витрат узагалі впровадити додатковий рахунок 86 «Екологічні витрати» [3].

Ми погоджуємось, що для відображення витрат на охорону природного середовища особливо малими підприємствами такий рахунок не буде зайвим, однак для цього потрібно здійснити ряд змін законодавцю. А тим часом, управлінському персоналу сільськогосподарських підприємств слід відображати екологічних витрат в обліковій політиці, при цьому здійснювати їх раціональний облік та розподіл враховувати особливості господарювання.

Таким чином, особливою рисою розвитку управління екологічною діяльністю аграрних підприємств, у тому числі й розвитку екологічного управлінського обліку, є регулювання останнього, де пріоритет віддається внутрішнім потребам підприємства. Основна увага при цьому повинна

бути зосереджена на вдосконаленні системи розподілу витрат, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища. Однак, проблема формування оптимальної системи витрат на довкілля, яка дозволить калькулювати та аналізувати такі витрати, й надалі залишається досить актуальною.

Література:

1. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2015 рік / За ред. В.Г.Кирича. – Тернопіль, 2016. – 580 с.
2. Пелиньо Л. М. Місце екологічного обліку в сучасній системі бухгалтерського обліку та його важливе значення в сфері охорони довкілля / Л. М. Пелтньо // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: Зб. наук.-техн. пр. – Львів : НЛТУУ, 2008. – Вип. 18,2. – С. 70-75.
3. Дерій В. А. Облік, аудит і аналіз екологічної діяльності підприємств: поняття, стан та напрямки розвитку / В. А. Дерій // Економічний аналіз. – 2015. – № 2. – Том 19. – С.193-200.
4. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1- екологічні витрати «Звіт про витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі» / Затвердженої наказом Державного комітету статистики України від 24.10.2006, № 494, зі змінами та доповненнями : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1194-06>.
5. Жук В. М. Екологічні аспекти бухгалтерського обліку в агропромисловому виробництві / В. М. Жук // Агроекономічний журнал. – 2012. – № 2. – С. 18-23.
6. Замула В. І. Аналітична модель бухгалтерського обліку екологічної діяльності / В. І. Замула, М. М. Шигун // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – № 647. – 337-343.